

A drámafoglalkozások vezetése

A drámaóra vezetése gyökeresen eltérő a hazai gyakorlatban hagyományosnak tekinthető frontális osztálymunkán alapuló pedagógiai tevékenységtől. Éppen ezért nagyon sok tanár idegenkedik a dráma tanításától. Sem egyik sem másik előnyét és hátrányát itt nem kívánom részletezni, csupán a másságból adódó sajátosságokra kívánok kitérni. Minden alkalommal - ha csak nincs külön erre a célra rendelkezésre kialakított terem az iskolában – meg kell teremteni a játékra alkalmas teret, ahol körben állva kényelmesen elfér mindenki. Jó időben esetleg csábító lehet, az iskola udvara. Egy-egy alkalommal mozgást fejlesztő gyakorlatoknál esetleg elképzelhető ez is, de rendszeresen semmiképpen nem ajánlom. Ugyanis majd minden gyakorlattípusnál fontos a koncentráció megteremtése, azaz az olyan jellegű figyelemösszpontosítás, amely a külvilág zajaitól, egyéb hatásoktól mentes.

Másfelől a játékok többsége olyan fajta „intim” hangulat megteremtését igényli, amiben lehetőség nyílik a gyerekek számára a lehető legkevesebb gátlás és feszélyezettség nélküli megmutatkozásra. Ugyanígy fontos a kellő hangulati állapot megteremtése. Senki nem tud úgy örömmel részt venni egy gyakorlatban, ha előtte valamiért jó alaposan megszidták. A

- Ma olyan játékokat hoztam nektek

- Ma megtanulunk néhány új játékot.....

- Szeretnék most veletek egy jót játszani... stb, felütésű órakezdések segítik a ráhangolódást, a motivációt.

A játékok, gyakorlatok ismertetésekor fontos az a fajta határozottság, ami elősegíti azt, hogy mindenki gyorsan megértse, mit is kell tennie. A túl részletes, hosszas magyarázással elveszünk az időt magától a játéktól, másrészt megunják a gyerekek. Viszont ha nem értik, hogyan kell közreműködniük, mit várunk tőlük, kudarcélményt okozhatunk. Általában elmondható, ha egy osztályban elkezdünk drámát tanítani, eleinte a gyerekek egy része meglepődik és nem is érti, hogy mindezt miért csináljuk. El is magyarázhatjuk, de talán szerencsésebb, ha ezen túl lépve sikerül néhány olyan órát tartani, amiben a gyerekek megtapasztalhatják a közös játék újfajta izgalmát, örömet. Néhány órát követően, várhatóan megszokják és el is fogadják az új helyzetet. Ezután már sokkal kevesebb időt kell tölteni egyeztetéssel, egyre többet és jobbat lehet „játszani”.

Jó néhány gyakorlat - pl.: ahol sokan beszélnek egyszerre, közben még esetleg mozognak is – kimondottan káosznak tűnhet a külső szemlélődő számára. Olykor az órát vezető tanár számára is. Mielőtt leállítanánk a játékot, és megrendszabályoznánk a társaságot, gondoljuk végig, vajon tényleg rosszkodás történik-e? Ha például azt kérjük, hogy álljanak párba, és egytől-húszig számolva vesszenek össze egymással, akkor várhatóan számjegyeket egymásnak hangosan kiabálva meg is teszik. Ez viszont komoly hangzavarral jár. Nem baj, fogadjuk el. Ugyanis ebben a játékban fontos, hogy gátlások nélkül ki tudják fejezni érzelmeiket, miközben természetesen arra is koncentrálnak, hogy számjegyeket mondanak egymásnak.

A kezdeti nehézségeken való túljutást elősegíti, ha a tanár maga is játszik. Személyes hozzáállásával, koncentrált magatartásával rengeteget adhat, ahhoz, hogy a játékok valóban működjenek. Ez

az egyik leglátványosabbnak tűnő eltérés a „hagyományos” pedagógiai munkától. Valójában mégsem. Éneket is úgy tanítunk, hogy magunk is a gyerekekkel énekelünk. Verset is úgy kezdünk el elemezni, hogy előtte felolvassuk. Stb. A dráma tanítása sem igényel nagyobb személyes bevonódást, csak itt a játékon keresztül történik. Az előző veszekedős gyakorlatnál, adott esetben a tanár lehet a pár egyik tagja, akinek össze kell vesznie párjával. A gyakorlat akkor működik jól, ha tényleg jól összevesznek. Mihelyt vége a játéknak, mindkét fél tudni fogja, hogy vége tért a „szerephelyzet” is. Abból kilépve nem ugrik egy gyerek se a tanárának, de gazdagabb lesz egy élménnyel. A tanár is, de ő is levonhatja a következtetést diák partnere indulatiságából, visszafogottságából, tekintettartási képességéből, testtartásából, hanghordozásából.

Előfordulhat, hogy egy-egy játék lendülete, hangulata annyira magával sodorja a gyerekeket, hogy esetleg letegeznek a tanárt, vagy olyasmit mondanak, amit amúgy nem illik. Amennyiben valóban játékon belül történik ilyesmi, nem érdemes túl sokat foglalkozni vele, mint ahogy mi is, a gyerekek is tudják miért, és milyen szerephelyzetben történt. A drámatanárok többsége, koruktól függetlenül tegeződnek csoportjaikkal. Ezt leginkább a „szakmai” célszerűség kedvéért teszik. Rengeteg helyzetben fölösleges galibát okoznának, ha nem tennék. Képzeljük el, amint a tanár megkéri a gyerekeket: „Most vonuljunk félre hét-hét fős kis csoportokba, egyezzünk meg minden csoportban ki melyik törpe lesz, és képzeljük illetve játsszuk is el, milyen beszélgetés történhetett köztük, mikor fáradtan, éhesen hazaértek a bányából és megpillantották Hófehérkét a szobájukban, aki addigra már evett az ennivalójukból és lefeküdt egy törpe ágyába aludni”. Majd maga is egy törpe szerepében játszik, akit törpe társai folyvást magáznak. Vagy azt a kis csoportos jelenetet, mikor pl. 12 éves lányok a szünetben beszélgetnek, arról, hogy miért megint múzeumba mennek kirándulni, ők inkább az állatkertbe szeretnének menni, s a tanár maga is egy ilyen lányt alakít.

Természetesen nem kell a drámát tanító tanárnak mindig minden helyzetben szerepet vállalnia, s mindezt a jól bevált iskolai szokásokat megújítania. De nem kell tartani sem a szerepléstől, sem a szerephelyzetekből adódó szituációktól. A drámaórákat, csakúgy, mint bármely más órát, érdemes keretbe foglalni. Az órakezdésről már tettem említést a fejezet elején, az óra befejezésére is érdemes ügyelni. „- Akinek kedve van, ossza meg velünk, hogy melyik gyakorlat tetszett neki, és mondja el azt, hogy miért? Vagy „- Most mondjátok el azt, hogy volt-e olyan gyakorlat, amelyben rosszul éreztétek magatokat, feszengtetek, vagy valami más zavaró tényező volt!”Az ilyen, vagy hasonló jellegű kérdésre adott válaszokat sose minősítsük! Köszönjük, meg ha bizalommal vannak irántunk és őszintén nyilatkoznak, az sem probléma, ha viccelnek egy-egy észrevételükben. Nevessünk velük! Hallgassuk meg őket!

Természetesen játékos befejezést is adhatunk az óráinknak, ilyenkor valami lazító, felszabadító jellegű gyakorlatot válasszunk, vagy olyat, amiről tudjuk, hogy szeretik a gyerekek, de az is lehetséges, hogy ők maguk válasszanak játékot. Ilyenkor is fontos, hogy a tanár irányítója, megfigyelője, esetleg részese legyen az eseményeknek.

A drámamunka értékelése

A pedagógiai munkának nagyon fontos része az értékelés, drámaórán is elengedhetetlen, de természetéből adódóan más jellegű, mint a közismereti órákon. A drámaóra játékaiban a tanulók saját testükkel, érzelmeikkel, hangjukkal, fantáziájukkal, stb. vesznek részt. Az értékelés legfontosabb momentuma, soha nem lehet sértő, bántó, testi, fizikai adottságokra nem irányulhat. Itt az „eredmény” kevésbé kézzel fogható, mint a többi tanórán, ahol egyértelműen megállapítható, hogy a kiszámolt eredmény helyes-e, a leírt mondat nyelvtanilag jó-e. Stb. Ez nehezíti az értékelést, de könnyíti is, hiszen, ha egy tanár jól ismeri diákjait, akkor szembetűnő lesz számára néhány pozitív irányú előrelépés. Ezek bátorító jellegű megerősítése, kiemelése nagyon sokat segít a drámapedagógiai célkitűzések magvalósításában.

A tanári értékelés mellett érdemes alkalmazni a csoporttársak értékelését is, de tanári irányítás mellett. Fel kell hívni a társak figyelmét, hogy csak olyan dolgokat említsenek, ami nem sértő, beszéljenek arról ami tetszett. Ugyanakkor nem cél az őszintétlen feltétel nélküli dicséret. Közösen kell kialakítani a lehető legobjektívabb pozitív és negatív észrevételeket is megfogalmazni és elfogadni tudó hangnemet, az egyént építő közösséget. E kétfajta értékelést kiegészítve teremtünk lehetőséget az önellenőrzésre, például az alábbiak szerint, de fontos őszinte beszélgetések megteremtésével is.

A készségek és képességek fejlődésének önellenőrzése

A gyakorlatok alábbi csoportosítását, azaz a szabályjátékok készségek és képességek szerinti felosztását azért végeztük el, mert e tanulmány elsődleges célja, hogy fejlesztési eszköze legyen a hátrányos helyzetű fiatalok felzárkóztatása esetén. Mindez – véleményünk szerint úgy alkalmazható eredményesen, ha a fejlesztésben résztvevő pedagógusok tudják, azt, hogy mely területet fejlesztésére kívánják a hangsúlyt fektetni. Ugyanakkor itt kell megemlíteni, hogy a gyakorlatok nem kizárólagosan – sterilen – fejlesztik csak és kizárólag azt az egy területet, amely terület között ismertetésre került. Sőt nagyon fontos ismérvei a gyakorlatoknak a komplexitás. Mindezért a bemutatott foglalkozások csupán tervként kezelendők. Amennyiben van rá igény a gyakorlatok többször játszhatók.

Az alábbiakban arra nem vállalkozunk, hogy komplex mérésmetodikai eljárást vázoljunk, ami a fejlesztés irányát megszabja, de összeállítottunk egy kérdőívet, amelyet célszerűnek tartunk kitöltetni a fejlesztésben résztvevőkkel a fejlesztést megelőzően., majd azt követően, hogy - ha nem is valamennyi, de legalább 20 - drámafoglalkozáson részt vettek. Ebből leginkább arról kaphatunk képet, hogy ők maguk – a fejlesztésbe bevontak – mennyire vannak tisztában e készségek és képességek tudatos működtetésének fontosságában, illetve önértékelésük ezeken a területeken mennyiben fedik a valós helyzetet.

Értékelőlap az önértékeléshez

1. Fontosnak tartod-e, hogy érzékszerveid a mindennapi életedben - hallásod, látásod, szaglásod - úgy működjenek, hogy minél többet megérts a világból?

Karikázd be a számjegyet, úgy, hogy a skálán az 1 = *egyáltalán nem tartom fontosnak*, a 10 = *nagyon fontosnak tartom* jelentése

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

2. Hogy ítéled meg, mely érzékszervi érzékelés fejlesztésére lenne leginkább szükség?

Több választ is aláhúzatsz! Válaszodat indokold!

Látásra, mert

Hallásra, mert

Szaglásra, mert

Ízlelésre, mert

Tapintásra, mert

3. Fontosnak tartod-e mindennapi életedben azt, hogy bizalommal lehetsz mások iránt és te magatartásod is megbízható felelősségteljes legyen?

Karikázd be a számjegyet, úgy, hogy a skálán az 1 = *egyáltalán nem tartom fontosnak*, a 10 = *nagyon fontosnak tartom* jelentése

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

4. Fejezd be az elkezdett mondatokat:

A felül értékel, mert azt hiszi.....

Aalulértékel, mert azt hiszik

Én alulértékelem magam abban, hogy

Én felül értékelem magam abban, hogy

5. Fontosnak tartod-e a mindennapi életed során azt, hogy gondolataid érthető kifejezésével fel tudd hívni mások figyelmét?

Karikázd be a számjegyet, úgy, hogy a skálán az 1 = *egyáltalán nem tartom fontosnak*, a 10 = *nagyon fontosnak tartom* jelentése

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

6. Sorolj fel három olyan dolgot, ami szerinted abban segít, hogy fel tudd hívni magadra mások figyelmét!

1.....

2.....

3.....

7. Fontosnak tartod-e, gondolatiad, közölnivalód kifejezésekor a beszéded, kiejtésed érthetőségét, hatásos voltát?

Karikázd be a számjegyet, úgy, hogy a skálán az 1 = *egyáltalán nem tartom fontosnak*, a 10 = *nagyon fontosnak tartom* jelentése

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

8. Húzd alá az alábbiak közül azokat tulajdonságokat, amelyek fejlesztésével még kifejezőbb lehetne a beszéded!

- jól, a közeghez alkalmazkodó hangerő
- olyan beszédtempó, amelyet minden hallgató követni tud
- olyan hangszín, mely kellemesen hangzik
- olyan hanglejtés, amely alkalmazkodik a beszéd témájához
- olyan gesztusok, amelyek segítik a megértést, de nem terelik el a figyelmet
- olyan összpontosított tekintettartás, amely nem engedi unalomba süppedni a hallgatóságot,
- olyan kifejező arcjáték, amely szinte észrevétlenül támasztja alá a mondanivalómat

9. Fontosnak véled-e mindennapi helyzetmegoldásaidban a rugalmasságot, az alkalmazkodást?

Karikázd be a számjegyet, úgy, hogy a skálán az 1 = *egyáltalán nem tartom fontosnak*, a 10 = *nagyon fontosnak tartom* jelentése

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

10. Az alábbi állítások közül húzd alá azt, ami leginkább jellemző magatartásodra!

- Ha improvizálnom kell egy helyzetben, egyszerűen leblokkolok, és meg se tudok szólalni.
- Ha improvizálnom kell, görcsös leszek, és izzadni kezd a tenyerem.
- Ha improvizálnom kell, minden erőmmel összpontosítok hogy a lehető legtöbbet hozzam ki magamból.
- Ha improvizálnom kell, akkor érzem magam igazán jól bőrömben, úgy érzem szabadon szárnyal a fantáziám

11. Fontosnak tartod-e mindennapi életedben a fantáziát?

Karikázd be a számjegyet, úgy, hogy a skálán az 1 = *egyáltalán nem tartom fontosnak*, a 10 = *nagyon fontosnak tartom* jelentése

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

12. Melyik az a terület, amelyben fontos a fantázia? Több választ is aláhúzhatsz!

Művészet

Környezetvédelem

Állatgondozás

Oktatás

Fodrászat

Szabászat

13. Fontosnak tartod-e mindennapi életed során azt, hogy mozgásod összerendezett és harmonikus legyen?

Karikázd be a számjegyet, úgy, hogy a skálán az 1 = *egyáltalán nem tartom fontosnak*, a 10 = *nagyon fontosnak tartom* jelentése

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

14. Fontosnak tartod-e mindennapi életed során az összpontosítást?

Karikázd be a számjegyet, úgy, hogy a skálán az 1 = *egyáltalán nem tartom fontosnak*, a 10 = *nagyon fontosnak tartom* jelentése

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10